

Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of Marmara Social Research

Sayı 7, Haziran 2015

IMF ve AB Kafesinde Bir Kaplan: İrlanda Cumhuriyeti*

Prof. Dr. Alkan Soyak¹

Özet

Özellikle ÷lkeye çektiği doğrudan yabancı yatırımlar ve yüksek teknolojiye dayalı ihracat performansının etkisiyle 1990'lı yılların başından 2007 yılına kadar olağanüstü bir büyüme yaşayan İrlanda ekonomisi, 2008 sonrasında yaşanan finansal krizle ciddi bir gerileme sürecine girmiş; IMF ve AB gibi kuruluşlardan yardım talep etmek durumunda kalmıştır. Bu çalışmada İrlanda ekonomisini finansal krize iten dinamikler ele alınacak, buradan hareketle Türkiye'ye yönelik kısa bazı çıkarımlarda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Açık Ekonomilerin İktisadi Büyümesi, Finansal Krizler, Ulusal Bütçe, Bütçe Açıkları ve Borç, İrlanda

JEL Kodları: F43, G01, H6

“An Tíogar Ceilteach” in the cage of the IMF and EU: Republic of Ireland

Abstract

In Irish economy which superiorly grows with the help of getting foreign direct investments and high technology based export performance between 1990 and 2007, there was an economic downturn because of financial crisis since 2008. After that They had to get help from the institutions such as IMF and EU. In this article, the dynamics push Irish economy to financial crisis will be explained and based on this, some implications for Turkey will be created.

Keywords: Economic Growth of Open Economies, Financial Crises, National Budget, Deficit and Debt, Ireland

Jel Codes: F43, G01, H6

*Bu makale, yazarın Ulus Gazetesi'nde 20 ve 27 Aralık 2010 tarihlerinde yayınlanan “*Celtic Kaplanı'ndan 'Süt Dökmüş Kedi'ye: İrlanda Krizi'nin Kökenleri ve Sonuçları*” başlıklı yazısının güncellenip, genişleterek yeniden kaleme alınmış halidir.

¹Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, asoyak@marmara.edu.tr

Giriş

İrlanda'da son yirmi yıldır sergilenen büyüme performansının temelleri, ihracatçı sanayilerde yüksek teknolojiye dayalı yetenekler geliştirilmesi ve yabancı sermayenin bu alanlara çekilmesiyle ilişkilidir. Özellikle 1990'ların ortasından 2007 yılına kadar yaşanan müthiş büyüme performansı, ekonomi literatüründe ve uluslararası alanda ülkenin “*Celtic Kaplanı*” olarak anılmasına yol açmıştır. İlk defa 1994 yılında Kevin Gardiner tarafından Morgan Stanley için hazırlanan bir raporda kullanılmış olan bu terimde, özellikle 1980-1990'lı yıllarda hızlı büyüme sergileyen Güney Kore, Hong Kong, Singapur ve Tayvan'dan oluşan “*Doğu Asya Kaplanlarından*” esinlenilmiş olduğu söylenebilir. Terim daha sonraları resmi terminolojiye de geçmiş ve “*An Tíogar Ceilteach*” olarak 2005 yılından bu yana hükümet ve idari bağlamda da kullanılmaya başlanmıştır (http://en.wikipedia.org/wiki/Celtic_Tiger).

Buna karşın son finansal krizle birlikte İrlanda, mensubu olduğu AB'den destek almak ve IMF'yle kemer sıkma politikalarına kapı açacak bir kredi anlaşmasını imzalamak zorunda kalan “*süt dökmüş bir kediye*” dönmüştür. İrlanda'da 2008 yılında başlayan finansal krizi, 2007-2008 yılları arasında ABD'de patlak veren finansal krizden ayrı düşünmek tabii ki mümkün değildir. İtalya'daki bir grup iktisatçıdan oluşan “*Invisible Economist*” isimli internet tartışma platformu, İrlanda krizinin köklerinin özellikle iki unsurda aranması gerektiğine dikkat çekmektedir: Bunlardan birincisi ülkenin 1990'ların ortasından 2007'e kadar süren çok güçlü ve hızlı bir ekonomik (ve özellikle de finansal) gelişme performansı sergilemesi. İkincisi ise 2007-2008 döneminde büyük ölçüde İrlanda bankacılık sisteminin sorumluluğunda gerçekleşen ve “*İrlanda Gayrimenkul Balonu*” olarak adlandırılan spekülasyon emlak balonunun patlaması. Bu ikinci unsurun biçimlenmesinde ekonomik gelişmeyle birlikte özellikle de dış talep itişli yatırım talebi artışı, iç talep artışı, nüfus artışı ve hane halkı refah artışıyla birlikte kredi hacmi ve konut yatırımlarındaki genişleme etkili olmuştur (Invisible Economist, 2010).

Bu bağlamda çalışmada İrlanda'da yaşanan finansal krizin ve bunun sonucunda ülkeyi AB ve IMF kapısına iten yaklaşık 50 milyar Euro'luk kaynak ihtiyacının nedenleri sorgulanacaktır. Bu amaçla birinci bölümde ülke ekonomisinin tarihsel gelişimine kısaca bakılacak, ikinci bölümde ise özellikle “*Celtic Kaplanı*” olarak anılan dönemin bir analizi yapılacaktır. Bu dönemde gerçekleşen sosyoekonomik gelişmelerin aslında krizi nasıl hazırladığına ilişkin tespitlerde bulunulduktan sonra İrlanda'da kriz ekonomisinin belli başlı özelliklerinden söz

edilecektir. Üçüncü ve son bölümde ise AB, Avrupa Merkez Bankası ve IMF'den oluşan troykanın güdümünde kriz sonrasında yaşanan toparlanma sürecinin sosyoekonomik yansımaları üzerinde durulacaktır. Bu bölümde aynı zamanda Türkiye'ye yönelik kısa çıkarımlarda da bulunulacaktır. Makalede bir grup İtalyan iktisatçının oluşturduğu “*Invisible Economist*” isimli internet tartışma platformunun görüşlerinin yanı sıra, konuyla ilgili alternatif yaklaşımlar sunan çeşitli kaynaklardan da yararlanılacaktır.

1) İrlanda Ekonomisinin Tarihsel Gelişme Dinamikleri

Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın İrlanda'nın ekonomik kalkınması üzerine yapmış olduğu bir ülke araştırması, İrlanda'nın ekonomik gelişmesinin tarihsel serüveni hakkında bize ışık tutmaktadır (DTM, 2004: 108-143).

Ülke, yüzölçümü açısından Britanya'nın ikinci büyük adasıdır. 1921 yılında İngiltere ile yapılan bir anlaşma neticesinde 32 eyaletin 26'sı bağımsızlığını kazanmış ve geri kalan altı eyalet Kuzey İrlanda'yı oluşturmuştur. 20. yüzyılın ilk yarısına kadar İngiltere'ye karşı sürdürülen bağımsızlık hareketleri neticesinde ortaya çıkan kıtlık ve ekonomik sorunlar nedeniyle birçok İrlandalı ABD'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Ülke 1922 yılında bağımsız bir devlet statüsünü kazandığında nüfusundaki azalma göç nedeniyle devam etmiştir.

Ülkede siyasi bağımsızlık kazanıldıktan sonra ekonomik açıdan da kendine yeterli olunabilmesi için içe dönük ve korumacı politikalar uygulanmaya başlanmış; yüksek gümrük tarifeleri altında devlet eliyle bazı kuruluşların tesis edilmesi söz konusu olmuştur. Bazı olumsuzluklarına rağmen bu politikalar 1950'lere kadar sürdürülmüş, 1950'lerin sonundan itibaren ise planlı ekonomiye geçilerek, ihracata dayalı sanayileşme stratejisi benimsenmiştir. Geçmişte yabancı sermayeye yönelik olumsuz bakış, ortak pazarın kurulması ile birlikte sorgulanmaya başlamış, özellikle de ihracatçı sanayilere yönelik yabancı yatırıma olumlu yaklaşmıştır. Bu yıllarda yatırımcıların ihracat gelirlerine yönelik vergi muafiyeti gibi teşviklerin yanı sıra ihracatçı sanayilerin düşük maliyetli girdi teminine yönelik gümrük tarife engelleri azaltılmıştır.

1973 yılında ise İngiltere'yle birlikte İrlanda'nın da AB'ye girmesiyle, aşırı milliyetçi özerklik politikaları da terk edilerek, yüksek teknolojili ve yüksek gelirli sanayilere odaklanan daha pragmatik bir iş modelinin benimsenmesi söz konusu olmuştur. Bilgisayar, ilaç, tıbbi

teknolojiler, uluslararası iş hizmetleri gibi ileri teknoloji ve yüksek gelirli sanayilerde istihdam edilecek nesillerin yetiştirilmesi amacıyla güçlü bir üniversite sisteminin gelişimi amaçlanmıştır. 1970’li yıllarda bu politikalar uygulandıktan sonra 1980’lerin başında ülke ekonomisi iç ve dış etkenlerden kaynaklanan bir depresyon ve durgunluk dönemine girmiştir. Enflasyon ve genç işsizlik oranlarında önemli artışlar yaşanan bu dönemde özellikle yeni yatırımlara yönelik iklimin bozulması neticesinde hükümet müdahaleleri daha çok mali yükümlülüklerini yerine getirme noktasında belirginleşmiştir. Bu nedenle toplam talebi ve istihdamı uyarıcı politikalarda eksiklikler yaşanmıştır (DTM, 2004: 108-112).

Özetlemek gerekirse İrlanda,savaş sonrası dönemde Avrupalı komşularıyla mukayese edildiğinde büyük ölçüde düşük bir gelişme performansına sahip olmuştur. Ancak bu durum, özellikle demografik yapısından kaynaklanan avantajlar, iyi eğitilmiş işgücü, yüksek verimlilik ve iş dünyası dostu çevresel yapı gibi bir dizi faktörle birlikte AB pazarlarına girmek için ülkeye gelen Amerikan doğrudan yatırımı gibi etmenlerle birleşerek,1990’ların ortalarından itibaren değişmeye başlamıştır (European Commission, 22.2.2012).

2) Celtic Kaplanı Dönemi ve Kriz Yılları

Celtic Kaplanı döneminin başlangıç yılları olan 1990’lı yıllarda gerçekteşen mucizevî büyüme performansına iki temel katkı söz konusudur: Bunlardan birincisi, kamunun çeşitli program ve kurumlarına yönelik harcamalarında çok ciddi bir kesintiye gidilmesidir. İkinci olarak da gelir vergisinin düşürülmesiyle kişilerin maaşlarında ciddi artışlar sağlanmıştır. “*Ulusal Kurtarma Programı*” yılları olarak kabul edilen bu dönemde hükümeti, çalışanları, sendikaları ve çiftçileri içeren bir ulusal plan hayata geçirilmiştir. Diğer taraftan uzun yıllar boyunca beşeri sermayeye istikrarlı bir şekilde yatırım yapılarak çok iyi İngilizce konuşabilen bir işgücü yaratılmıştır. Beşeri sermayenin gelişimine yönelik bu uygulamalar, yabancı sermayeyi çekmeye yönelik vergi avantajları ve ileri teknoloji alanlarında işbirliğine yönelik desteklerle bütünleştirilmiştir. Böylelikle düşük vergi oranlarıyla ciddi anlamda bir gelir etkisi yaratılmıştır. Düşük vergi oranları ve zayıf mali baskıyla birlikte idari bir takım yasaların yabancı sermayeyi teşvik etmesiyle İrlanda, çokuluslu şirketlerin Avrupa ve diğer piyasalara ihracat hizmeti verdiği bir üs haline gelmiştir (Invisible Economist, 2010 ve Whelan, 2013, ss.2-3)

1995 yılından 2002 yılına kadar geçen dönemde ülkede verimlilik artışları çok yüksek düzeyde gerçekleşirken, İrlanda devleti mali açıdan güçlü bir pozisyon sergilemiş ve işsizlik oranı %4’ler düzeyine gerilemiştir. Ancak 2002 yılından itibaren bu genişleme döneminin doğasında değişiklikler olmaya başlamıştır. İşgücü verimliliği artık ykselmezken, enflasyon oranı artmaya başlamış ve GSYİH’deki artışlar büyük lde konut piyasasındaki büyümeyle ilişkilenmeye başlamıştır. cretlerde ortaya çıkan artışlar ekonominin genelinde rekabet gücünü zayıflatmaya başlamıştır. 2006 yılına geldiğimizde kamu bütçesi hala güçlü gibi görünse de bunun altında yatan konut piyasasından sağlanan vergilerin etkisidir. Özellikle bu sektörden alınan KDV’nin yanı sıra, sektörde çalışan işçilerden elde edilen gelir vergileri, damga vergisi ve nihayet kurumlar vergisi gibi vergilerin büyük lde konut sektörünün büyümesiyle bağlantılı artması ve vergi tabanının dar olması, bütçenin nitelik sorunlarına işaret etmiştir. Bu riske rağmen, İrlanda devleti yüksek bütçeli sermaye projelerine fon ayırmaya ve bazı cari harcama kategorilerinde kamu harcamalarını hızla yükseltmeye devam etmiştir (European Commission, 22.2.2012). İrlanda’da kriz, yurtiçi spekulatif balonun patlamasıyla 2007 yılında emlak sektöründe başlamıştır. Anlaşılacağı üzere krizin kökenlerini Celtic Kaplanı olarak anılan refah artışı döneminde aramak gerekir. Dolayısıyla bu döneme özgü olan “*tam istihdam, kişi başına gelirmede aşırı artış, hkmetin mali politikaları, banka ve yatırımcıların özellikle de emlak sektöründeki tavırları*” dikkatli bir Őekilde irdelenmelidir (Invisible Economist, 2010 ve Whelan, 2013, ss.2-3)

1980’lerin sonuna gelindiğinde İrlanda nüfusunun yalnızca %31’i bir iş sahibi iken, uygulanan doğru iktisat politikaları, makroekonomik istikrar ve büyüme ile birlikte İrlanda ekonomisi tam istihdama ulaşan bir “*iş yaratma makinesine*” dnşmştir. 1980’lerde 1,1 milyon olan çalışan sayısı 2007 yılında %91 artışla 2,1 milyon kişiye yükselmiştir. Bu artışının çok önemli bir bölümü, geçmişte başka yerlere göç etmiş gençlerin istihdama kitlesel olarak katılmasıyla mümkün olmuştur. Ancak 2000’li yıllara daha geçilmeden evvel Celtic Kaplanının zayıflamağa başladığı söylentileri yayılmaya başlamıştır. 2000’li yıllarda ülkede yüksek kişi başına milli gelir rakamlarına ulaşılmasına rağmen, ülkenin bazı altyapısal özellikleri geçmişteki fakir günlerin aynası niteliğini taşıymaktaydı. Bunlar içinde “*zayıf karayolu altyapısı*” ve “*kamu taşımacılık hizmetleri*” gibi alanlarda uluslararası standartların altında kalınması söz konusu iken, özellikle bir alan vardı ki tüm alanların içinde en az gelişmiş olanıydı: “*Emlak Sektörü*”. Hızla zenginleşerek artan nüfusun konutla ilgili gereksinimlerinde de önemli artışlar söz konusu olmuştur. Özellikle 1990’lar boyunca

zenginleşen genç nüfus daha büyük konutlara ihtiyaç duymaya başlamıştır. Refah artışıyla birlikte konut talebindeki artış, zayıf ve dar bir emlak piyasasıyla karşılaşınca ülkede emlak sektöründe bir patlama yaşanmıştır. Birkaç yıl içinde adada yeni mahalleler, yeni şehirler inşa edilmiştir. Ülkede 1991 yılında 1,2 milyon konut varken, 2000 yılında bu rakam 1,4 milyona, 2008 yılında ise zirveye ulaşarak 1,9 milyona ulaşmıştır. Böylelikle son on yedi yılda ülkedeki konut sayısı neredeyse ikiye katlanmıştır. Doğal olarak bu yıllarda inşaat sektörü ekonominin en önemli sektörü olurken, emlak fiyatları da aynı yıllarda oransal olarak yükselerek ikiye katlanmıştır. Tam istihdam koşullarında büyüyen böylesi bir ekonomide özellikle konut-inşaat sektöründeki işçi gereksinimi, Polonya gibi AB'nin yeni Doğu ülkelerinden gelen işçilerle sağlanmıştır. Bu insanlar İrlanda'daki göçmenlerin ilk çekirdeğini oluşturmuşlardır. Bankacılık sektörünce sağlanan kolay krediler ve yüksek getiri neticesinde 2000'li yıllarda emlak sektöründe vahşi ve aşırı bir arz büyümesi yaşanmaya başlamıştır. Böylelikle konut talebindeki inanılmaz artışın neden olduğu etki hafifletilerek, fiyat artışları en düşük düzeyde tutulmaya çalışılmıştır. İkinci aşamada talebin aşırı artmasından kaynaklanan piyasa dengesizliği artık arz artışlarıyla karşılanarak sürdürülebilir olmaktan çıkmıştır. Bu gelişmeler sonucunda ekonomi büyük lde emlak sektörüne bağımlı hale gelmiş ve konut fiyatları şişmeye başlamıştır. Fiyatların herhangi bir gerçek makroekonomik değişkenle bağlantısı kalmayıp, tamamen spekulatif bir balon tarafından yukarıya doğru itilmesi söz konusu olmuştur. 2006-2007 döneminde konut fiyatlarındaki aşırı değerlenme %30'lara kadar çıkmıştır (Invisible Economist, 2010 ve Whelan, 2013, ss.3-7).

Invisible Economist tartışma platformunda dikkat çekilen bu hususlar ışığında, spekulatif balonun patlamasına neden olan sebeplere yönelik řu tespitleri yapmak mümkündür: Konut fiyatlarında yaşanan aşırı değerlenme, özellikle 2000 sonrasında konut talebinin düşmesiyle paralellik gösteren demografik büyümenin yavaşça azalması ve nihayet İrlanda ekonomisinin büyüme dinamiklerine yönelik fazlasıyla iyimser bir bakışın yerleşmiş olması. Tüm bu unsurlara bankacılık sektöründeki spekulasyonlarla, politikacıların gecikme ve hatalarını eklediğimizde, ekonomide balon patlamıştır. Konut fiyatlarının okmesinden sonra, 2008 küresel mali krizinin başlamasıyla, kriz bankacılık ve finans kesimini de etkilemiştir. Burada bir unsuru daha vurgulamak gerekir. Başka ülkelerde çok yaygın olmayan ancak İrlanda'da çok sayıda uluslararası finansal hizmet şirketinin bulunmasından kaynaklanan “*İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler*” gibi çok yüksek riskli finansal araçların varlığı da krizde çok önemli rol oynamıştır. İrlanda bankalarının krizi, büyük lde bu kurumlarla olan kredi ilişkilerinde “*içsel düzenleme ve denetlenme*” eksiklikleriyle ilintilidir. Bu eksikliğin

temelinde ise Basel I ve Basel II’de yer alan protokollerin direktiflerine çok fazla uyulmamış olması gerçeği yatmaktadır. Refah döneminde bankaların gerçek teminatlara bakmadan düşük faiz oranlarıyla borç vermeleri neticesinde borçlu ve mortgageli İrlandalı sayısı hızla artmış ancak konut fiyatlarının çökmesi ve krizle birlikte binlerce borçlu iflasa sürüklenmiş ve bankalar krize girmiştir. Dublin hükümeti krizin önüne geçebilmek için bankacılık sistemine müdahale etmiş ve iki yıllığına potansiyel 440 milyar Euro’luk bir mevduata garanti verilmiştir. Tüm bunlara rağmen İrlanda’da krizin sonuçları gerçekten şiddetli olmuştur: -%7,5 oranında resesyon, 2010 Mart ayı itibariyle %12,5 oranında işsizlik, 2009 yılında %6,5 deflasyon, borç/GSYİH oranı hala %63,7 olmasına rağmen 33,6 milyar Euro’dan 40,5 milyar Euro’ya yükselen kamu açığı (Invisible Economist, 2010).

3) Krizin Sonuçları: IMF ve AB Kafesindeki Kaplan

Bu noktada şunun da altını çizmek gerekir: Eğer İrlanda’da binlerce İrlandalı kriz nedeniyle yurtdışına çıkmamış olsaydı işsizlik oranı çok daha yüksek olacaktı. Ülkede bankaların çöküşüyle birlikte bu durum vergi mükelleflerine 64 milyar Euro’ya mal olmuştur. Ülke sosyoekonomik açıdan karşı karşıya kaldığı bu ortamdan kurtulabilme adına AB’nin kurtarma şemsiyesine sığınmış ve 2010 yılı Aralık ayında istikrar fonundan resmen yardım istenmiştir. AB, Avrupa Merkez Bankası ve IMF’den oluşan bir troyka, İrlanda devletinin üç yıllık kredi ihtiyacını karşılayarak, ülkenin kemer sıkma politikalarını uygulamasında ısrarcı olmuştur (DeutscheWelle, 18.10.2013).

İrlanda’ya yönelik olarak *IMF-AB Ekonomik Uyum Programı* üç ana unsuru içermektedir: İlk olarak, özellikle bankacılık sektörüne yönelik bir mali sektör stratejisi. İkinci olarak, ülkenin kamu maliyesinde orta vadede sürdürülebilirliği sağlamaya yönelik mali konsolidasyon. Üçüncü olarak da rekabet gücünü yeniden kazandıracak ve ekonominin büyüme potansiyelini güçlendirecek iddialı yapısal reformlar (European Commission, 2015).

Böylelikle Hükümet IMF’yle sağlanan bir anlaşma doğrultusunda İrlanda sosyal sisteminden yararlanacak vatandaşları kesinlikle olumsuz etkileyecek olan bir karar alarak, 2014 yılına kadar kamu harcamalarında %15-20 oranında bir azaltma taahhüdünde bulunmuştur. Bunun anlamı İrlanda’nın 2011 yılından itibaren 4 yıllık bir kemer sıkma programını ve acı reçeteyi devreye sokmasıdır. Bu bağlamda 2010 Kasım Ayı sonu itibariyle Avrupa Birliği ve IMF’den 85 milyar Euro’luk yardım almayı kabul eden İrlanda Hükümeti, dört yıl boyunca bütçede 15 milyar Euro tasarruf yapmayı taahhüt etmiş; alınacak tedbirler asgari ücret ve emekli

maaşlarında kesintiden, üniversite harçlarının yükseltilmesine kadar pek çok alana yönelik kurgulanmıştır. CNN-Türk'ün 29 Kasım 2010 tarihli haberine göre Hükümetin IMF'yle anlaşması neticesinde Başkent Dublin'de eylemler düzenlenerek, kriz sonrası IMF'den alınan yardım nedeniyle kemer sıkma politikalarını açıklayan hükümet protesto edilmiştir. İrlanda Sendikalar Konfederasyonunun "*Daha iyi, daha adil bir yol var*" sloganıyla düzenlediği yürüyüşte göstericiler, "*IMF dışarı*", "*Hükümetin işi bitti*", "*Bankaların borcu bizim değil*", "*Hükümetteki, özel sektördeki yolsuzlukların cezasını biz niye çekelim?*", "*IMF'ye burada yer yok. Onlar zaten bu krizi çıkardılar. Biz onların umurunda değiliz*", "*Biz son iki yıl boyunca hiç bir yanlış yapmadık. Hükümetimiz yaptı ve şimdi bizi sattılar. Yaptıklarının bedelini halka ödetiyorlar.*" şeklinde pankartlar taşımıştır (CNNTURK, 2010).

İrlanda 2008 yılından bu yana kontrol dışı kalmış bir devlet bütçesini tamir edebilme adına kemer sıkmaya devam etmektedir. Aynı 2014 yılında olduğu gibi 2015 bütçesinin de tasarruf önlemleriyle dolu olması artık İrlandalılar için hiç de sürpriz olarak karşılanmamaktadır. Yeni bütçede de eşi görülmemiş tasarruf önlemlerine yer verilirken; İrlandalılar yeni sosyal kesintiler ve emlak vergisi ödemekle kalmamakta, gelir vergisi artırılarak, devlet memurlarına ek emeklilik primi ödenmesi zorunluluğu getirilmektedir. İşin ilginç, İrlandalılar bugüne değin inanılmaz bir sabırla kemer sıkarken, krizin asıl nedeni olan sorumsuz bankacıların hiçbirinden hesap sorulmamış olması, halkın öfkesini daha da arttırmaktadır (DeutscheWelle, 18.10.2013).

2013 yılında altı aylığına AB Dönem Başkanlığını da almış olan İrlanda hafif bir toparlanma sürecine girdiyse de krizin bedelini en yüksekinden ödemeye devam etmektedir. Dublin Trinity Üniversitesi İktisat Fakültesi Dekanı olan Profesör Dr. Philip Lane, sürdürülen reformların meyve vermeye başladığını belirterek řu çok kritik tespiti yapmaktadır:

“Kriz öncesinin GSYİH düzeyine yeniden ulaşmak için sanırım beş yıla daha ihtiyacımız var. 2009 yılında resesyon çok derindi. Eski seviyeden henüz çok uzağız. Birkaç yıl ekonomik büyüme kaydedilmesi gerekir. Aşağı yukarı 2017'ye kadar. Yani kaybedilmiş bir on yıldan söz edebiliriz” (Deutsche Welle, 1.1.2013).

İrlanda'ya yaklaşık bir on yıl kaybettiren ve bedelini sorumsuz bankacılardan ziyade ülkenin emekçi-çalışan kesimlerinin ödemek durumunda kaldığı bu krizinden Türkiye adına çıkarılacak en önemli ders şudur:

Aşırı riskli finansal araçlar kullanabilen “denetimsiz, gevşek ve yabancuların kontrolü altındaki bir finans ve bankacılık sisteminin” “emlak sektöründeki kontrolsüz büyümeyle” birleşmesi halinde bir ülkede ciddi krizlere yol açılabileceği, bu durumun bedelinin de IMF anlaşmaları üzerinden yine o ülkenin vatandaşlarına ödetileceği gerçeğidir. Her ne kadar BDDK ile birlikte Türk bankacılık sisteminde ciddi bir düzenleme ve denetleme mekanizması oturtulmuşsa da, “bankacılık sisteminde yaşanan hızlı yabancılaşma” ve bu sektördeki kredi genişlemesine dayalı olarak gerçekleşen “emlak sektöründeki kontrolsüz ve aşırı büyüme”, küresel ekonomide yaşanacak olası sıkıntılarla birleştiğinde, Türkiye için de kriz çanlarının çalabileceği anlamına gelmektedir. Amerikan Merkez Bankası FED’in 2015 yılı ortasında faiz oranlarını artırma sinyalleri vermiş olması bile, gelişmekte olan piyasalarda ve özellikle de cari açık konusunda kritik eşikte olan Türkiye ekonomisinin dış finansman dengelerinde ciddi etkiler yaratacak niteliktedir. Küresel ekonomide yaşanacak gelişmeleri yönetebilme etkinliği açısından Türkiye’de ekonomi bürokrasisi ve hükümet arasında yaşanan çatışmalar; İrlanda deneyiminden Türkiye’nin yeterince dersler çıkarmadığına ilişkin ilk işaretler olarak yorumlanabilir

Kaynaklar:

CNNTURK, “İrlanda’da IMF Yardımı Alan Hükümete Tepki”, <http://www.cnnturk.com>, 29.11.2010

DeutscheWelle, “İrlanda'nın Ekonomik Dirilişi”, <http://www.dw.de/irlandanın-ekonomik-dirilişi/a-16490561>, 1.1.2013

DeutscheWelle, “İrlanda Şemsiyeyi Kapatmak İstiyor”, <http://www.dw.de/irlanda-şemsiyeyi-kapatmak-istiyor/a-17167976>, 18.10.2013

DTM, Konjonktür İzleme ve Analiz Dairesi Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü, “İrlanda'nın Ekonomik Kalkınması”, *Dış Ticaret Dergisi*, Sayı.31, 2004, ss.108-143

European Commission, “Ireland's economic crisis: how did it happen and what is being done about it?”, http://ec.europa.eu/ireland/key-eu-policy-areas/economy/irelands-economic-crisis/index_en.htm, 22.2.2012

Invisible Economist, “The Irish Crisis: Origins and Developments”, <http://www.peeplo.it/the-irish-crisis-origins-and-developments/?f=spl>, 25.3.2010

http://en.wikipedia.org/wiki/Celtic_Tiger, 27.01.2015

Whelan, Karl, “Ireland’s Economic Crisis The Good, the Bad and the Ugly”, *UCD Centre for Economic Research Working Paper Series*, WP13/06, June 18, 2013